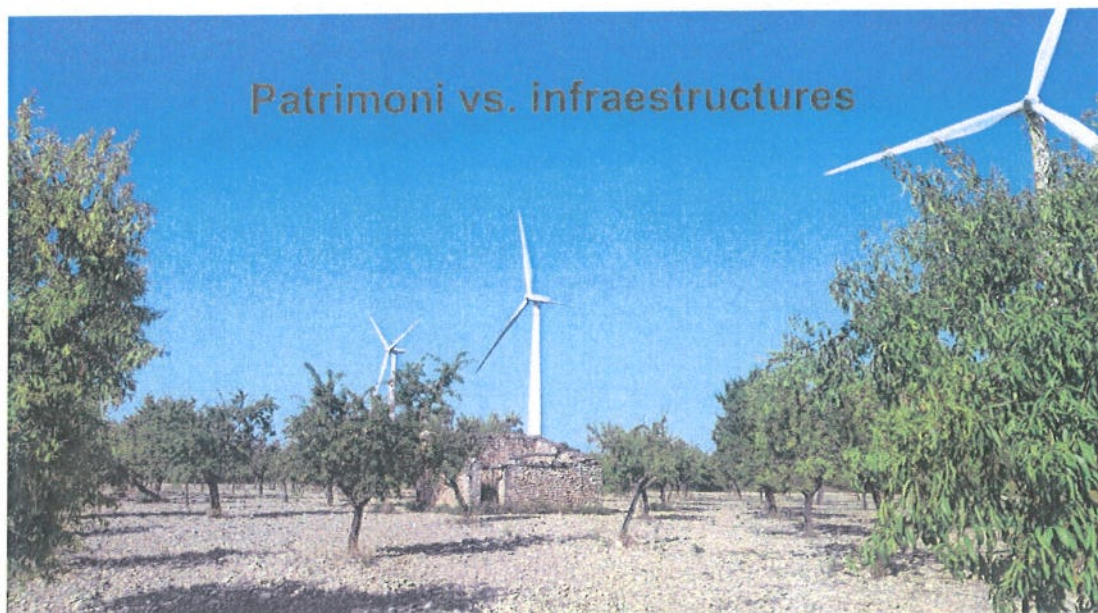

XVII Trobada Centres d'Estudis de Lleida, La Franja, Alt Pirineu, Aran i Andorra

14 de setembre de 2024
Arxiu Comarcal de les Garrigues.
Les Borges Blanques
Centre d'Estudis de les Garrigues

Consell de Centres
d'Estudis de la
Partida Catalana
CCEPC

XAC
Arxiu Comarcal de les Garrigues

Diputació de Lleida
La força dels municipis

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

DOSSIER EXPERIÈNCIES

“XVII TROBADA DE CENTRES D'ESTUDIS DE LLEIDA, LA FRANJA, ALT PIRINEU, ARAN I ANDORRA”

Dissabte, 14 de setembre de 2024

Les Borges Blanques

Patrimoni vr. infraestructures

La millora de les condicions de vida d'una societat és un objectiu tan antic com la mateixa humanitat, però el progrés no ha d'estar renyit amb la conservació del patrimoni cultural i natural que li ha donat caràcter. Cal sempre buscar l'equilibri entre els beneficis que aporten les noves infraestructures i els canvis que originen amb el manteniment de les peculiaritats del seu entorn. La construcció de noves carreteres o de ferrocarrils, de canals i d'embassaments, la parcel·lació del camp i els conreus intensius, les línies elèctriques d'alta tensió, les plantes de plaques solars o d'aerogeneradors, són, entre d'altres, els canvis que afecten de manera dràstica en el paisatge i en els seus valors patrimonials, tant naturals com antròpics. Per tant es fa imprescindible buscar sempre la manera de conservar el màxim que sigui possible però permeten a la vegada la incorporació de les novetats que es requereixen per millorar la qualitat de vida. No és gens fàcil, però no ens podem permetre de renunciar als nostres elements identitaris, així com tampoc desatendre la necessitat d'implementar noves infraestructures, cal per tant cercar solucions d'equilibri, imaginatives, sensibles i pràctiques.

CENTRE D'ESTUDIS: ASSOCIACIÓ AMICS DE LA SEU VELLA DE LLEIDA

Experiència relacionada amb la temàtica de la trobada (monografia, article, exposició, ruta, jornada... Breu resum i una imatge

El turó de la Seu Vella no està afectat directament per cap amenaça alteradora immediata, tot i que les noves MAT poden ser un perill la seva icònica silueta. La primera agressió al seu conjunt patrimonial fou per la instal·lació de les canonades de les primeres fonts, seguides pels grans dipòsits d'aigua urbans. Els ascensors que faciliten l'accés no han estat un solució respectuosa. L'agressió conceptual més forta fou el nou edifici del Museu d'Història de la Ciutat. Curiosament una poc acurada plantació d'arbres està originant una ocultació del monument.

**“XVII TROBADA DE CENTRES D’ESTUDIS DE LLEIDA, LA FRANJA,
ALT PIRINEU, ARAN I ANDORRA”**

Dissabte, 14 de setembre de 2024

Les Borges Blanques

Patrimoni vr. infraestructures

La millora de les condicions de vida d’una societat és un objectiu tan antic com la mateixa humanitat, però el progrés no ha d’estar renyit amb la conservació del patrimoni cultural i natural que li ha donat caràcter. Cal sempre buscar l’equilibri entre els beneficis que aporten les noves infraestructures i els canvis que originen amb el manteniment de les peculiaritats del seu entorn. La construcció de noves carreteres o de ferrocarrils, de canals i d’embassaments, la parcel·lació del camp i els conreus intensius, les línies elèctriques d’alta tensió, les plantes de plaques solars o d’aerogeneradors, són, entre d’altres, els canvis que afecten de manera dràstica en el paisatge i en els seus valors patrimonials, tant naturals com antròpics. Per tant es fa imprescindible buscar sempre la manera de conservar el màxim que sigui possible però permeten a la vegada la incorporació de les novetats que es requereixen per millorar la qualitat de vida. No és gens fàcil, però no ens podem permetre de renunciar als nostres elements identitaris, així com tampoc desatendre la necessitat d’implementar noves infraestructures, cal per tant cercar solucions d’equilibri, imaginatives, sensibles i pràctiques.

CENTRE D’ESTUDIS:

Associació Amics de l’Ermita Sant Jaume

Experiència relacionada amb la temàtica de la trobada (monografia, article, exposició, ruta, jornada... Breu resum i una imatge

Commemoració del 90é aniversari de la construcció i inauguració del Pont Vell

**“XVII TROBADA DE CENTRES D'ESTUDIS DE LLEIDA, LA FRANJA,
ALT PIRINEU, ARAN I ANDORRA”**

Dissabte, 14 de setembre de 2024
Les Borges Blanques
Patrimoni vr. infraestructures

La millora de les condicions de vida d'una societat és un objectiu tan antic com la mateixa humanitat, però el progrés no ha d'estar renyit amb la conservació del patrimoni cultural i natural que li ha donat caràcter. Cal sempre buscar l'equilibri entre els beneficis que aporten les noves infraestructures i els canvis que originen amb el manteniment de les peculiaritats del seu entorn. La construcció de noves carreteres o de ferrocarrils, de canals i d'embassaments, la parcel·lació del camp i els conreus intensius, les línies elèctriques d'alta tensió, les plantes de plaques solars o d'aerogeneradors, són, entre d'altres, els canvis que afecten de manera dràstica en el paisatge i en els seus valors patrimonials, tant naturals com antròpics. Per tant es fa imprescindible buscar sempre la manera de conservar el màxim que sigui possible però permeten a la vegada la incorporació de les novetats que es requereixen per millorar la qualitat de vida. No és gens fàcil, però no ens podem permetre de renunciar als nostres elements identitaris, així com tampoc desatendre la necessitat d'implementar noves infraestructures, cal per tant cercar solucions d'equilibri, imaginatives, sensibles i pràctiques.

CENTRE D'ESTUDIS:

Associació d'Amics de Tragó de Noguera

Experiència relacionada amb la temàtica de la trobada (monografia, article, exposició, ruta, jornada... Breu resum i una imatge

En el nostre cas, el tema de la compatibilització entre patrimoni i infraestructures està marcat pel fet que el poble de Tragó de Noguera i les seves terres van ser objecte d'expropiació a causa l'embassament de Santa Anna (1962). La zona inundable inclou una bona part de les restes del poble, la qual cosa en dificulta molt l'accés, fins i tot a la part no inundada. En particular, això fa poc menys que inevitable la progressiva deterioració del patrimoni arquitectònic, especialment l'ermita de la Mare de Deu del Castell (romànica) i l'església parroquial (gòtica). A la part no inundada del terme també és de lamentar l'ensorrament (2012) de l'ermita romànica de Santa Llúcia (aquest ensorrament va ser degut en part als impactes que aquesta ermita havia rebut en les pràctiques d'artilleria que hi havia fet l'exèrcit en els anys 70 i 80 del segle passat).

Deixant de banda l'embassament, un altre tipus d'infraestructura que pot entrar en conflicte amb el patrimoni són els camins. Aquí són especialment dignes d'atenció els antics camins de ferradura, molts dels quals es remunten a l'època medieval. En el cas de Tragó, el fet que s'expropiés tot el terme ha comportat que molts d'aquests camins siguin encara recuperables, la qual cosa els fa força compatibles i atractius per a la pràctica del senderisme. Una altra peça important des del punt de vista patrimonial és el camí d'Alberola a Tragó pel Pas del Llop, construït vers 1935--37, el qual va significar que llavors arribessin per primera vegada a Tragó els vehicles rodats. El tram del Pas del Llop és molt aparatós, amb un precipici molt fondo a un costat, les roques quasi verticals

a l'altre i una amplada reduïda que impedeix que es creuin dos cotxes. Aquestes característiques dificulten també les tasques de manteniment. Tanmateix, el camí resulta molt adient per passar-hi a peu, en bicicleta o a cavall. Per al trànsit rodat és molt més adequada la pista de l'Obaga, oberta vers 1970, la qual és fonamental per a poder accedir al cementiri de Tragó i al monestir de Vallverd. Tant en aquesta pista com en la que s'acosta a Tragó després d'haver passat el Pas del Llop, cal tenir cura que les tasques de manteniment no malmetin innecessàriament els camins antics de ferradura que sovint els creuen o van paral·lels a poca distància.

Treballs de manteniment al Pas del Llop (2023)

**"XVII TROBADA DE CENTRES D'ESTUDIS DE LLEIDA, LA FRANJA,
ALT PIRINEU, ARAN I ANDORRA"**

**Dissabte, 14 de setembre de 2024
Les Borges Blanques
Patrimoni vs. infraestructures**

La millora de les condicions de vida d'una societat és un objectiu tan antic com la mateixa humanitat, però el progrés no ha d'estar renyit amb la conservació del patrimoni cultural i natural que li ha donat caràcter. Cal sempre buscar l'equilibri entre els beneficis que aporten les noves infraestructures i els canvis que originen amb el manteniment de les peculiaritats del seu entorn. La construcció de noves carreteres o de ferrocarrils, de canals i d'embassaments, la parcel·lació del camp i els conreus intensius, les línies elèctriques d'alta tensió, les plantes de plaques solars o d'aerogeneradors, són, entre d'altres, els canvis que afecten de manera dràstica en el paisatge i en els seus valors patrimonials, tant naturals com antròpics. Per tant es fa imprescindible buscar sempre la manera de conservar el màxim que sigui possible però permeten a la vegada la incorporació de les novetats que es requereixen per millorar la qualitat de vida. No és gens fàcil, però no ens podem permetre de renunciar als nostres elements identitaris, així com tampoc desatendre la necessitat d'implementar noves infraestructures, cal per tant cercar solucions d'equilibri, imaginatives, sensibles i pràctiques.

CENTRE D'ESTUDIS: CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS DEL SEGRIÀ

Experiència relacionada amb la temàtica de la trobada (monografia, article, exposició, ruta, jornada... Breu resum i una imatge

Jornada "Transició Energètica i Territori" (IEI, 15 de juny)

El CECS defensa la integritat del paisatge de la zona meridional de la comarca amenaçada per la creació de grans camps de plaques solars en la zona de Montagut (Alcarràs) i les línies de trasllat d'aquella energia, cap a llevant juntament amb d'altres de Molt Alta Tensió que també tenen previst creuar d'oest a est el territori.

Igualment la construcció de nous parcs eòlics en la zona de Llardecans-Maials també ens preocupa, en aquest cas no solament per l'impacte visual, sinó per l'afectació directa a les espones de pedra seca i alguna cabana de volta que les vies d'accés als molins comporta.

Això no vol dir negar-se en rodó a totes aquestes infraestructures necessàries, probablement, però que es facin buscant el màxim respecte amb els valors naturals, patrimonials i paisatgístics de la comarca.

A banda d'això, també es presentaran altres elements patrimonials de la nostra comarca amenaçats per les infraestructures (els docs de l'estació de trens de Lleida vs. el nou emplaçament de l'estació d'autobusos...). Però també reivindiquem que es poden crear infraestructures que ajudin a preservar i protegir el patrimoni (accessos al Tossal de Moradilla [Lleida], escales del turó de Gardeny [Lleida], la Colònia Casals i el Camí de l'Aigua del canal de Pinyana [Alfarràs]...).

ESGLÉSIA MARE DE DÉU DE L'ASSUMPCIÓ
Església de planta trapezoïdal amb tres naus i transsepte d'estil barroc neoclàssic. L'harmoniosa i sobria estructura de l'edifici s'ajusta amb el clàssicisme, mentre que la portada manifesta el seu caràcter barroc.

CA L'HEREU
Gran casal emplaçat en un xamfrà que consta de planta baixa i dos pisos i que conserva la tipologia original. A la planta baixa, destaca un gran portal adossat amb resultat de la família. Al primer pis hi ha tres balcons sobre els quals s'obren tres respectives finestres.

EL FOSSAR
Restes de l'església romànica (s. XII) emplaçada en estigüic al segle XIV i cementiri d'Alcarràs. Al seu costat el fossar, espai sagrat. L'ocó es reuneix el Consell de la Vila quan s'han de tractar qüestions importants relatives al Comú. En cas de mal temps, el consell se celebrava a l'interior de l'església.

CELLAR DE CAL CALISTRO
Són dues aljocs del segle XIV fets de pedra picada en molt bon estat de conservació. Actualment, l'alcós es fa a través d'una propietat privada que forma part d'una casa familiar.

EL SINDICAT AGRÍCOLA
Edifici modernista emplaçat en un xamfrà de planta baixa i dos pisos amb tres compartimentacions, els únics elements d'ornamentació són el no dels maons al nivell de la façana i els arcs de les portes i finestres de la planta baixa. Va ser construït l'any 1918 per l'arquitecte Cèsar Mornell Brunet, després de Gaudí.

ALZINA CENTENÀRIA
És un arbre perenniu de capçada densa situat a la part del descobert. Fa uns 8 metres d'alçada i fa uns 10 metres de diàmetre de copa. L'estal aproximada és de més de 150 anys.

CREU DE TERME
A l'entrada de tota la població hi havia una creu de terme feta de pedra amb motius de cruïlla o heràldica. Les creus demostren els temes de les poblacions. L'activitat és una cosa, ja que no se n'ha conservat l'original.

MURALLA
Les pedres de la muralla són les restes de l'antic castell, d'època medieval (s. XIV), sobre el qual es va construir l'actual església d'Alcarràs.

CENTRE D'INTERPRETACIÓ DEL MÓN RURAL
S'exposen tots mena d'estructures que feien servir els pagesos de la vila abans de la modernització de l'agricultura. Un viatge en el temps centrat especialment en la pagesia com a element patrimonial.

MAS DE VOLTA
Els masos de volta estan construïts amb la tècnica anomenada "pedra seca". L'origen dels masos de volta es remunta a principis del segle XIX i la seva construcció s'esten durant els anys posteriors i fins ben entrat el segle XX. És l'únic que es conserva al municipi.

PANTÀ DE L'ARRÓS
Zona humida inclosa dins l'espai de la Xarxa Natura 2000. Únic important per la seva vegetació (canys, bosc, taroners i pollaneres) i per als amants dels ocells (arpells, agorrog, cabussos empenyalats, cabussos, anec colveret, galineta marítima, menut, rascó, etc.).

POU DE GEL
Construït amb carreus de pedra i acabat amb una coberta que no es conserva. Tinha una capacitat de 204 m³ i servia per tenir submergitament de gel des del març fins a l'octubre. El pou s'arrendava anualment. És l'únic pou de gel que conserva sencer l'emballat original.

MOLÍ DE JAUMETÓ
De possible origen medieval, també anomenat Molí del Santre. És un edifici de planta quadrada que no conserva restes dels cinc metres al sud, al marge del cap, pot observar-se la creixença d'una volta.

BALNEARI
La distribució, tant de les obertures com dels elements arquitectònics, és de tendència racionalista. L'únic que es conserva del balneari és la casa del director.

CISTERNA DEL CASTELL
S'ha fet de pedra, situada sota la plaça de l'església. L'alcós es fa per una escala situada a l'entrada de la casa número 3 de la plaça de l'església. Diversos veïns afirmaven que l'aigua d'aquesta cisterna tenia propietats curatives per a certes malalties de la pell.

PLAÇA D'ESGLÉSIA
1 25180, ALCARRÀS
T 973 790 004

MONTAGUT
El poble ha estat agredit successivament a Alcarràs. La població va restar abandonada després de la guerra dels Segadors i repoblada a finals del segle XIX com a conseqüència dels nous reganys del canal d'Argaló i Catalunya. L'entorn de Montagut és d'una sola neu, entre milgües, coberta amb volta de canó i dedicada a santa Anna.

VALLMANYA
La casa data del segle XIV. Després de passar per diversos propietaris, va anar a les mans de qui va ser el president de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià, gràcies al seu casament amb la filla del propietari Agapito Llanera (arquitecte i escultor). La seva filla Maria Macià Llanera casava l'arribada temporalment a la finca.

PATRIMONI HISTÒRIC ALCARRÀS
Gaudí x-10

PRESENTACIÓ
La població actual és d'origen il·liric, però no apareix documentada històricament fins al segle XII. Al l'Ordo del llibre de l'1166 apareix com a Alcarràs, com en altres documents, per referir-se al castell sarraí i a l'església. Se'n desconeix el nom que tenia abans de l'arribada dels àrabs l'any 715.

La població va sofrir les conseqüències de diferents guerres: les guerres de Joan II, la guerra dels Segadors, i la guerra de Successió. Al segle XVIII, coincidint amb un notable increment demogràfic, es va edificar la gran església.

Durant la guerra del Francès van ocupar el poble el 1810 i van cremar totes les escultures de l'església. L'any 1965, es va inaugurar la imatge de l'Assumpció que presideix l'altar central, escultura feta amb fusta de bedoll de l'escultor barceloní, Josep Ramisa i Vallcorba.

L'estiu del 1896 es va inaugurar el balneari d'Alcarràs, d'aigües clorurades sòdiques ferruginoses, bones per a les malalties de la pell fins que tancà les portes l'any 1920. Apareixeren també noves indústries (farina, sulfur, aguardent...).

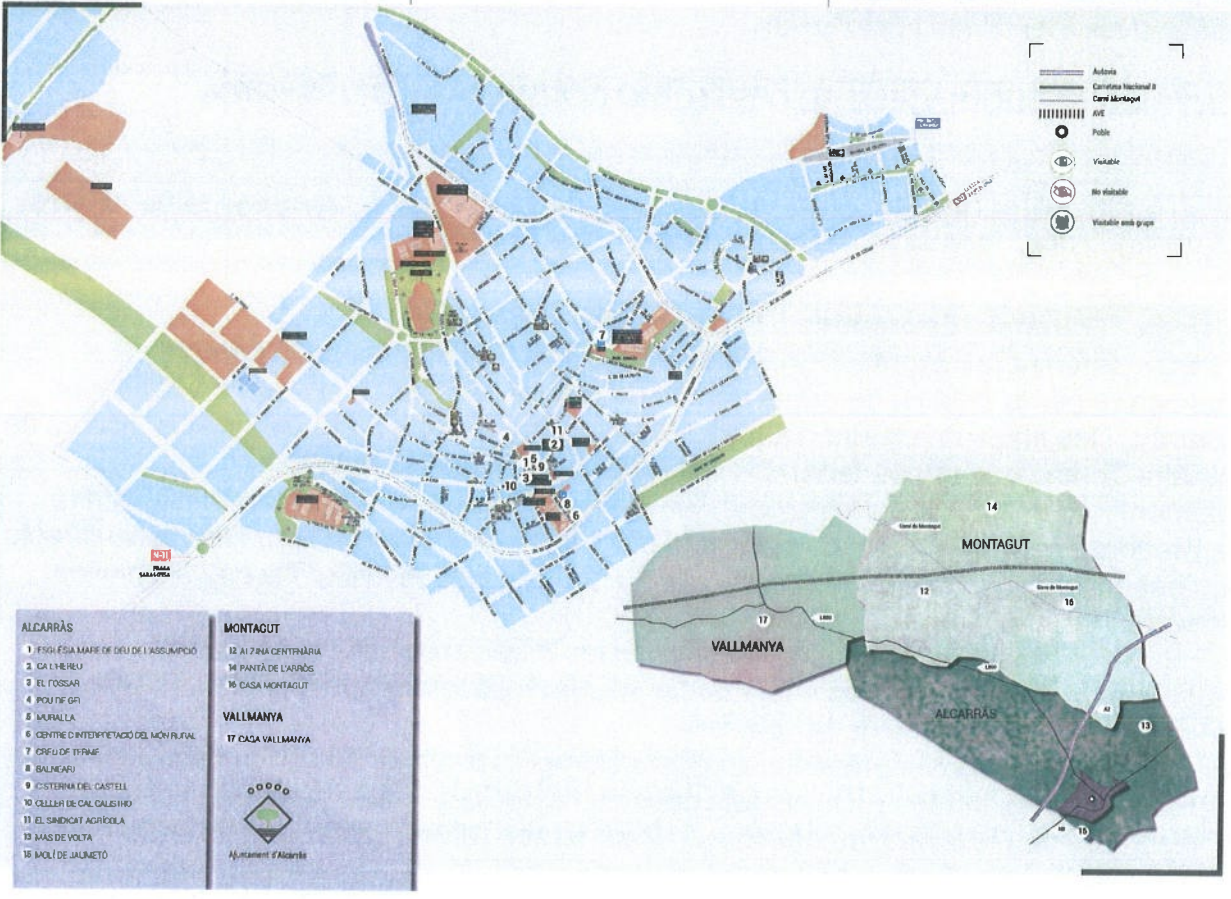
Actualment, la vila d'Alcarràs es caracteritza per una economia basada principalment en l'agricultura i la ramaderia, i encapçalada la llista de municipis amb el cens més important de Catalunya. Això no obstant, els darrers anys també s'ha envoltat d'una xarxa de polígons industrials, que aplega indústria agroalimentària i de serveis.

Rutes anuals

ALCARRÀS FLORIT
La ruta té lloc durant tot el mes de març, una experiència per veure els colors que els arbres fruiters ens regalen a la primavera. Un extens mantell de colors rosats s'estén pel terme.

ALCARRÀS EN FRUIT
La ruta té lloc el primer dissabte de juliol, on qui vulgui pot col·lectar la seva pròpia caixa de fruita directa de l'arbre a casa. També es fa una passejada en carros de cavalls entre els arbres fruiters.

JEP. Jornades Europees de Patrimoni
Ruta guiada per explicar la història dels diferents elements.

**“XVII TROBADA DE CENTRES D'ESTUDIS DE LLEIDA, LA FRANJA,
ALT PIRINEU, ARAN I ANDORRA”**

**Dissabte, 14 de setembre de 2024
Les Borges Blanques
Patrimoni vr. infraestructures**

La millora de les condicions de vida d'una societat és un objectiu tan antic com la mateixa humanitat, però el progrés no ha d'estar renyit amb la conservació del patrimoni cultural i natural que li ha donat caràcter. Cal sempre buscar l'equilibri entre els beneficis que aporten les noves infraestructures i els canvis que originen amb el manteniment de les peculiaritats del seu entorn. La construcció de noves carreteres o de ferrocarrils, de canals i d'embassaments, la parcel·lació del camp i els conreus intensius, les línies elèctriques d'alta tensió, les plantes de plaques solars o d'aerogeneradors, són, entre d'altres, els canvis que afecten de manera dràstica en el paisatge i en els seus valors patrimonials, tant naturals com antròpics. Per tant es fa imprescindible buscar sempre la manera de conservar el màxim que sigui possible però permeten a la vegada la incorporació de les novetats que es requereixen per millorar la qualitat de vida. No és gens fàcil, però no ens podem permetre de renunciar als nostres elements identitaris, així com tampoc desatendre la necessitat d'implementar noves infraestructures, cal per tant cercar solucions d'equilibri, imaginatives, sensibles i pràctiques.

CENTRE D'ESTUDIS: CENTRE D'ESTUDIS LACETANS (CEL)

Experiència relacionada amb la temàtica de la trobada (monografia, article, exposició, ruta, jornada... Breu resum i una imatge

“Carreteres de Memòria; projecte de recerca de memòria històrica sobre la construcció de la Carretera L-401 entre Pont d'Espia i Coll de Jou (Alt Urgell – Solsonès)”

Projecte de memòria històrica sobre la construcció de la carretera L-401 amb mà d'obra penada durant el franquisme. El projecte s'ha realitzat amb el suport del Consell Comarcal del Solsonès, l'Observatori Europeu de la Memòria, el Memorial Democràtic i Centre d'Estudis Lacetans.

El present projecte de recerca té per objectiu principal investigar, des d'un punt de vista històric, el procés de construcció de la carretera L-401, que uneix el Pont d'Espia (municipi de Coll de Nargó, Alt Urgell), amb la intersecció de Coll de Jou, al municipi de Sant Llorenç de Morunys, Solsonès). Una infraestructura que, segons la memòria oral, fou bastida durant la Postguerra per mà d'obra forçada. Més concretament, per presoners republicans.

La carretera L-401, que actualment és propietat de la Generalitat de Catalunya i està gestionada pels Serveis Territorials de Carreteres de la Província de Lleida, té una llargada total de 40,9 km, amb un traçat especialment sinuós degut a la rugositat i la complexitat dels accidents geogràfics per on transita. És una carretera que travessa

quatre municipis diferents del Prepirineu català: Coll de Nargó, Fígols i Alinyà (de la comarca de l'Alt Urgell), Odèn i Guixers (de la comarca del Solsonès). El seu traçat uneix nou entitats de població: Canelles, Perles, Alinyà, les Sorts d'Alinyà, Llinars de Cambrils, Cambrils, el Racó de Cambrils, Odèn i Canalda.

A part de ser sinuosa, la carretera L-401 es caracteritza per la seva alçada, ja que té un desnivell total de 934 metres. El Pont d'Espia, sobre les aigües del riu Segre, és la part més baixa del seu traçat a una alçada de 530 msnm, mentre que el tram més elevat de la carretera és a Coll de Jou, a 1.464 msnm. Encara actualment és la carretera principal que uneix tots els pobles i els seus habitants d'aquesta part del Prepirineu, motiu pel qual considerem que és un element patrimonial en ús.

La carretera L-401 era originalment coneguda com la "Pista Militar". Es tracta d'una carretera construïda per l'exèrcit espanyol entre els anys 1942 i 1956, en el context de la Segona Guerra Mundial i la Guerra Freda. Originalment estava pensada per millorar el transport de tropes i material militar davant la possible invasió d'Espanya per part d'un exèrcit estranger o una força de maquis, i era una infraestructura més del sistema de fortificacions pirinenques que va construir el franquisme durant la postguerra.

Els set primers quilòmetres d'aquesta carretera van ser construïts amb mà d'obra forçada. L'any 1942 es va establir una Colònia Penal Militaritzada a Coll de Nargó on s'hi destinaven presoners a través del sistema de Redempció de Penes per Treballs Forçats. Entre 1942 i 1944 van estar treballant en aquesta carretera fins a 500 reclusos, tots ells presoners republicans que complien una condemna a causa de les responsabilitats polítiques que havien tingut durant la guerra. Els presoners vivien en barracons construïts al peu de la carretera, i estaven exposats a unes dures condicions de vida i de treball. A partir de 1944, la carretera es farà amb mà d'obra civil, contractada per l'exèrcit fins a la seva finalització.

La present investigació ha treballat amb diferents fonts d'informació històrica. S'ha realitzat una recerca documental en diferents arxius i institucions, s'han consultat hemeroteques i s'ha localitzat el projecte de la carretera. En segon lloc, s'està complementant la recerca documental amb obtenció d'informació mitjançant la memòria oral. En darrer terme, s'han realitzat prospeccions arqueològiques, i al juliol de l'any 2024 s'ha fet una intervenció arqueològica en un dels barracons on hi van viure els treballadors de la carretera. Aquesta excavació arqueològica s'ha fet en el marc d'un camp de treball organitzat pel Departament de Joventut de la Generalitat de Catalunya, amb nois i noies d'entre 14 i 17 anys.

El present projecte contempla, en un futur, poder fer tasques de senyalització i restauració dels vestigis arqueològics per tal de crear un espai de memòria que dignifiqui el llegat d'aquells que hi van treballar. Creiem també que la carretera en qüestió, pot ser un testimoni excepcional per divulgar i fer pedagogia sobre la caracterització repressiva del règim franquista a nivell local i a nivell nacional.

**“XVII TROBADA DE CENTRES D'ESTUDIS DE LLEIDA, LA FRANJA,
ALT PIRINEU, ARAN I ANDORRA”**

Dissabte, 14 de setembre de 2024

Les Borges Blanques

Patrimoni vr. infraestructures

La millora de les condicions de vida d'una societat és un objectiu tan antic com la mateixa humanitat, però el progrés no ha d'estar renyit amb la conservació del patrimoni cultural i natural que li ha donat caràcter. Cal sempre buscar l'equilibri entre els beneficis que aporten les noves infraestructures i els canvis que originen amb el manteniment de les peculiaritats del seu entorn. La construcció de noves carreteres o de ferrocarrils, de canals i d'embassaments, la parcel·lació del camp i els conreus intensius, les línies elèctriques d'alta tensió, les plantes de plaques solars o d'aerogeneradors, són, entre d'altres, els canvis que afecten de manera dràstica en el paisatge i en els seus valors patrimonials, tant naturals com antròpics. Per tant es fa imprescindible buscar sempre la manera de conservar el màxim que sigui possible però permeten a la vegada la incorporació de les novetats que es requereixen per millorar la qualitat de vida. No és gens fàcil, però no ens podem permetre de renunciar als nostres elements identitaris, així com tampoc desatendre la necessitat d'implementar noves infraestructures, cal per tant cercar solucions d'equilibri, imaginatives, sensibles i pràctiques.

CENTRE D'ESTUDIS RIBAGORÇANS

Experiència relacionada amb la temàtica de la trobada (monografia, article, exposició, ruta, jornada... Breu resum i una imatge

Jornades sobre l'Enher en ocasió del 75è aniversari de la seua fundació

ENHER 75 ANYS

CURS D'ESTIU DE LA UDL

Parlem del territori trepitjant el territori. Sortides de camp, ponències i debats en un ambient pluridisciplinari.

HISTÒRIA CULTURA SOCIETAT PAISATGE
DESENVOLUPAMENT GESTIÓ DE RECURSOS
PATRIMONI INDUSTRIAL

EL PONT DE SUERT, DEL 2 AL 4 DE SETEMBRE DE 2021

Per consultar la programació:
<http://www.udl.cat/ca/servis/estiu/Cursos/pont-de-suert/>

inscripció gratuïta
inscripció fins al 15 de juliol a través de inscripcio@udl.cat

Organitzen:

Universitat
de Lleida

Col·laborem:

Patrocina:

ENHER 75 ANYS

Parlem del territori trepitjant el territori. Sortides de camp, ponències i debats en un ambient pluridisciplinari.

EL PONT DE SUERT, DEL 2
AL 4 DE SETEMBRE DE 2021

Thalassoma

10

10

100

A l'entorn de Lavaix.

L'any 2023 és el 6è centenari de la Incorporació del monestir de Llausa a l'ordre del Cister. A més a més, l'efemeride coincideix amb el 900 aniversari de la consagració de Sant Climent de Taüll i de Santa Maria d'Alaió (en aquest segon cas, es tracta de la restauració posterior a un període d'abandonament, resultat de les incursions musulmanes del segle XI). Tot plegat ens permet parlar d'un període crucial en la conformació dels territoris pirinencs: la construcció dels dominis feudals i els precedents visigòtics, romans, i preromans; el rol que hi juga el clergat; les vies de la romanització i la definició dels espais lingüístics; la documentació que ens n'ha pervenut; el que ens diu i el que no ens diu... De tot això, en parlarem en format de conferència i en els debats que n'han de sorgir, i especialment en volem parlar *in situ*.

Perquè, sobretot, volem anar als indrets, conèixer l'entorn de Lavalx i traçar-hi estratègies interpretatives. Lavalx, com a edifici, ha quedat reduït a un conjunt de runes, després d'anys d'estar submergit en les aigües del pantà d'Escales i d'haver patit l'espòli dels materials constructius. L'absència de l'edifici, paradoxalment, ens convida a entendre el paper dels elements de l'entorn, la xarxa de relacions i les estratègies territorials, amb la toponímia com a eix i suport.

Volem parlar de tot això i de com reincorporar Lavalx a la vida social de la comarca, com a espai físic, de coneixement i de debat.

Consell Comarcal de l'Alta Ribagorça :::: <https://pramont.wordpress.com>

Organitzen:

Associació Lavalx

Associació Escunc

Amb el suport de:

Instituto
d'Estudis
Civilians

Programa 2020

11. Jornada Cultural

Coneix La Terreta

Nova ubicació:
Escoles. Areny de Noguera

Plaça de La Torre de Tamúrcia

Divendres 31 de juliol i dissabte 1 d'agost

Divendres 31 de juliol

Pre-actes de la jornada:

19.00 h. ARENY DE NOGUERA Escoles

Presentació del llibre "Viaje Universal pel Pirineu. Si la muntanya fos el món. Per terres de... La Ribagorça/La Ribagorça/La Ribagorça Aragonesa" de Joan Obiols (Edicions Salòria)

Amb Joan Obiols, Mario Montanuy i Carles Barrull

22.00 h. 10a Mostra Internacional de Cinema Etnogràfic de Catalunya

• "La Terreta Decideix (2010-2020)".

• "Aralar, la tierra donde el mundo tiene lugar". Documental dirigit per Garazi Auzmendi, Iban Toledo, Aioña Jauregi i Ion Fontenla i produït per On Produksioak i Landarian Ingurumen Elkarte (2018, 80 min).

Premi Cultura i Medi Ambient de Muntanya del Mountain Film Festival de Califòrnia 2019 i finalista al Premi Xarxa Natura 2000 del 2020.

Presentació a càrrec de Xabier Kerejeta Erro (tècnic superior d'etnografia a la Diputació Foral de Gulpúscua / goimallako etnografoa Gipuzkoako Foru Aldundian).

Dissabte 1 d'agost

9.30 h. "Flora del Pirineu i Devoció. Els romeus apotecaris-botànics que pujaven als santuaris de la Mare de Déu Núria en el segle XVII". Montserrat Moll Frigola, II Universitat de Roma "Tor Vergata", Real Academia de la Història.

10.00 h. Inauguració

M. Pilar Cases Lopetegui, alcaldessa de Tremp.

Antoni Flores Ardila, vicepresident del Consell Comarcal del Pallars Jussà.

Josep Santemases i Ollé, president de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana i vice-president segon de l'Institut Ramon Muntaner

Carles Barrull, coordinador de la jornada.

10.30 h. "Un recorregut pel patrimoni cultural d'Areny: fornicles, creus, castells i domins, etc." a càrrec de Josep Sansalvador (Andreu Gavín. Centre de Documentació de Cultura Popular i Religiosa de Catalunya).

11.00 h. Presentació i signatura de llibres: Editorial Pirineu.

"Pilarets y cruceros de Ribagorça" de Francisco Martí Fornés.

11.30 h. "Ermitas de Huesca".

Tomo 2: Ribagorça.

Tomo 3: Ermitas de Sobrarbe y Somotano de Barbastro de Cristian Laglera.

12.00 h. "La batuda de les roques" de David García Prats.

12.30 h. "Les estructures militars fortificades a l'Alta Ribagorça durant la Postguerra" a càrrec d'Arnau Navarro i Oscar Jané.

Projecte de recerca de l'Associació Cultural de la Terreta, el Centre d'Estudis Ribagorçans i la Universitat Autònoma de Barcelona, amb el suport de l'Institut Ramon Muntaner.

12.45 h. Presentació del número 2 de la "Revista Ripacurtia" (Ed. Centre d'Estudis Ribagorçans i Anem Editors), a càrrec de Jordi Sullis.

13.00 h. "Pinos y penas. Repoblación forestal y despoblación en Huesca" de Carlos Tarazona Grasa. Premio Félix de Azara 2018 de la Diputación Provincial de Huesca. Bartolo Edicions, 2019.

13.30 h. Presentació del projecte "Pobles abandonats. Una herència per al coneixement i desenvolupament del territori".

Projecte impulsat per la Universitat Autònoma de Barcelona, l'Institut Ramon Muntaner, Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana i l'IDAPA -Institut de Desenvolupament de l'Alt Pirineu i l'Aran.

Presentació a càrrec d'Oscar Jané i Carles Barrull.

14.00 h. Dinar.

17.30 h. "Scolicia, un knofósil muy particular de la Torre de Tamurcia", a càrrec de Sebastià Agudo.

18.00 h. "Lo Futur Parc Geològic i Miner de la Llitera i la Ribagorça", a càrrec de Sebastià Agudo. CELUT-Centre d'Estudis Lliterans i Associació d'Amics del Parc Geològic i Miner de la Llitera i la Ribagorça.

18.30 h. Recital de poesia ribagorçana a càrrec d'Assumpció Perna (poetessa de Vilaller).

125
Palmira Jaquetti

19.00 h. **Commemoració del 125è aniversari del naixement de Palmira Jaquetti.**

Parlament de Miquel Àngel Cullerés, director dels Serveis Territorials del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya a Lleida i de Josep Maria Molló, president del Consell Comarcal del Pallars Jussà.

Presentació a càrrec de Josepina Roma (membre de la Comissió Científica de l'Any Palmira Jaquetti de la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya).

19.30 h. Poema: "Palmira" d'Assumpció Perna.

19.35 h. PALMIRA.

Una dona als anys trenta, una escriptora excepcional i desconeguda.

Espectacle teatral-musical basat en els dietaris de recerca de Palmira Jaquetti.

Amb la cantatriu Elisenda Rué i el guitarrista Izan Rubio. Un projecte de Jordi Lara.

22.00 h. 10a Mostra Internacional de Cinema Etnogràfic de Catalunya

• "La Terreta Decideix (2010-2020)".

Mostremp sobre rodes: Curt Secció Pallars Ribagorça 2019

• *Asfalt, carn i sang*. Irene Obiols. Catalunya 2018. 15'

• *Au revoir, mon amour*. Mik J. López. Catalunya 2019. 8'

• *Tengo una cosa*. Pepe Luna. Catalunya 2018. 14'

• *No tan lluny*. Laura Lluch. Catalunya 2019. 3'

Organitza:

Associació Cultural
La Terreta

Ajuntament de Tremp

Consell Comarcal del Pallars Jussà

Diputació de Lleida

INSTITUT RAMON MUNTANER
Institut per a l'Estudi i l'Entorn de l'Alt Pirineu i l'Aran

INSTITUT D'ESTUDIS RIBAGORÇANS

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Mostremp

125
Palmira Jaquetti

**“XVII TROBADA DE CENTRES D'ESTUDIS DE LLEIDA, LA FRANJA,
ALT PIRINEU, ARAN I ANDORRA”**

**Dissabte, 14 de setembre de 2024
Les Borges Blanques
Patrimoni vr. infraestructures**

La millora de les condicions de vida d'una societat és un objectiu tan antic com la mateixa humanitat, però el progrés no ha d'estar renyit amb la conservació del patrimoni cultural i natural que li ha donat caràcter. Cal sempre buscar l'equilibri entre els beneficis que aporten les noves infraestructures i els canvis que originen amb el manteniment de les peculiaritats del seu entorn. La construcció de noves carreteres o de ferrocarrils, de canals i d'embassaments, la parcel·lació del camp i els conreus intensius, les línies elèctriques d'alta tensió, les plantes de plaques solars o d'aerogeneradors, són, entre d'altres, els canvis que afecten de manera dràstica en el paisatge i en els seus valors patrimonials, tant naturals com antròpics. Per tant es fa imprescindible buscar sempre la manera de conservar el màxim que sigui possible però permeten a la vegada la incorporació de les novetats que es requereixen per millorar la qualitat de vida. No és gens fàcil, però no ens podem permetre de renunciar als nostres elements identitaris, així com tampoc desatendre la necessitat d'implementar noves infraestructures, cal per tant cercar solucions d'equilibri, imaginatives, sensibles i pràctiques.

CENTRE D'ESTUDIS: FUNDACIO ARNAU MIR DE TOST

Experiència relacionada amb la temàtica de la trobada (monografia, article, exposició, ruta, jornada... Breu resum i una imatge

L'anomenat camí romà d'Àger ha estat afectat almenys en dues ocasions per, primer, la millora i ampliació de la carretera C-12 al seu pas pel Port d'Àger; i, segons, per la col·locació d'una nova canonada d'aigua en el tram Port d'Àger-Fontdepou. En el primer cas, es va fer una intervenció arqueològica per part d'una empresa d'arqueologia i es va realitzar la memòria prescriptiva, però la Fundació no hi va intervenir llavors (encara no estava en funcionament). En el segon cas, que s'ha donat enguany, s'ha fet seguiment arqueològic, i està pendent de la finalització i realització de la memòria arqueològica prescriptiva. El treball ha estat realitzat per un membre de la Fundació. Tanmateix, per posar en valor el camí romà, la Fundació ha promocionat diverses actuacions al llarg dels anys: 2 camps de treball de jovent, neteja d'un tram a tocar el poble (Pont d'en Rossell) amb motiu de les JEP.

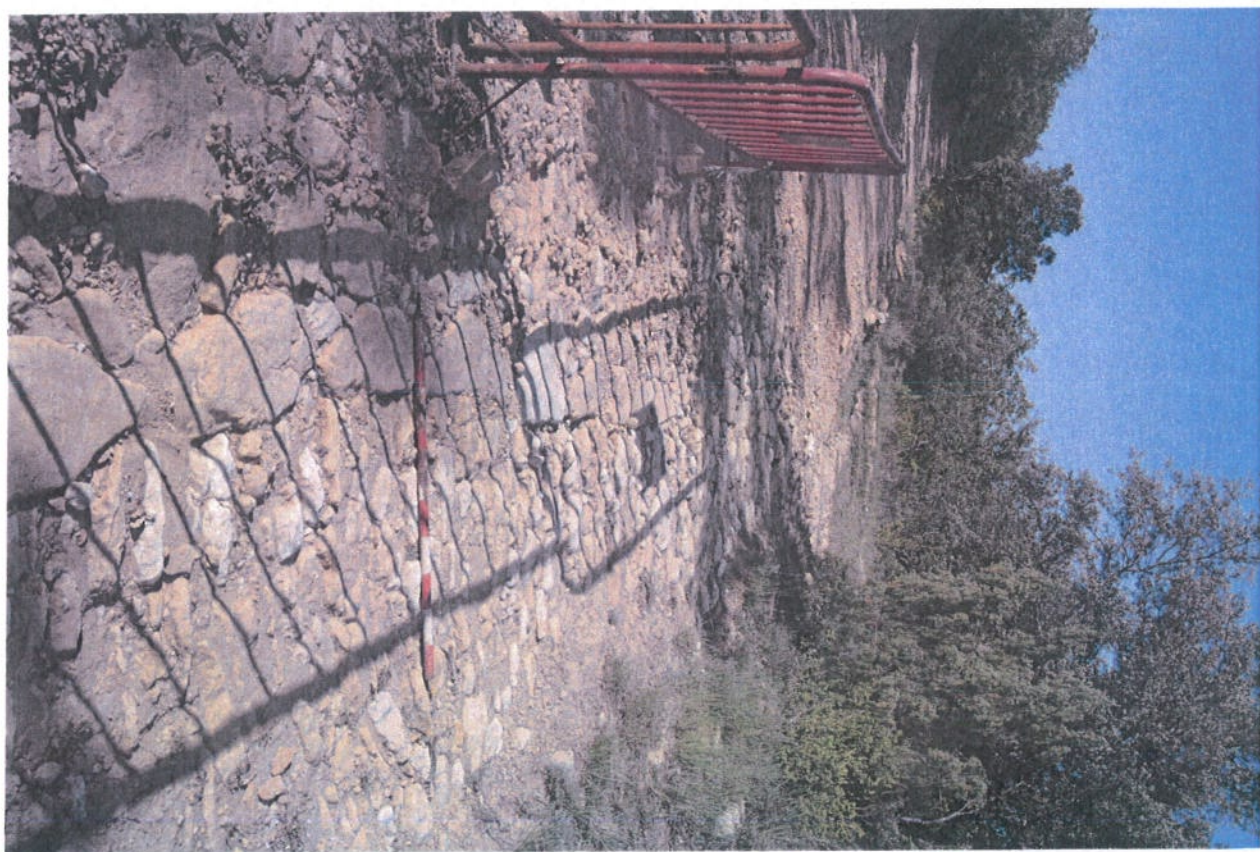
En un dels trams on millor es conserva l'empedrat (probablement del s. XVIII), l'ajuntament va fer un camí lateral per evitar el desplaçament per sobre de la via romana, declarada BCIL el 2008. En un punt, que es va treballar amb el camp de treball de Jovent l'estiu de 2022, aquest camí envaeix la via romana i s'hi va actuar per netejar-ho.

D'altra banda, el jaciment arqueològic de Santa Coloma, actualment està afectat per l'obertura d'un camí que pretén millorar l'accés des d'Àger al Montsec. L'excavació arqueològica de Santa Coloma està a càrrec de la UAB (dir. Jesús Brufal) amb la

col·laboració de la Fundació. La primera intervenció al jaciment es va fer sota la direcció del Dr. Prim Bertran i Francesc Fité, als anys 80, descobrint-se precisament a causa de la realització d'un camí nou, el qual ara es vol anular.

Camí romà. Camp de treball de juliol de 2022. Punt d'intersecció entre el camí vell, empedrat, i el camí forestal nou per on circulen els vehicles. Aquest punt conflictiu no ha estat solventat encara. La via romana resta protegida només per unes valles que no impedeixen l'accés dels vehicles i motos al camí romà.

**“XVII TROBADA DE CENTRES D'ESTUDIS DE LLEIDA, LA FRANJA,
ALT PIRINEU, ARAN I ANDORRA”**

Dissabte, 14 de setembre de 2024

Les Borges Blanques

Patrimoni vr. infraestructures

La millora de les condicions de vida d'una societat és un objectiu tan antic com la mateixa humanitat, però el progrés no ha d'estar renyit amb la conservació del patrimoni cultural i natural que li ha donat caràcter. Cal sempre buscar l'equilibri entre els beneficis que aporten les noves infraestructures i els canvis que originen amb el manteniment de les peculiaritats del seu entorn. La construcció de noves carreteres o de ferrocarrils, de canals i d'embassaments, la parcel·lació del camp i els conreus intensius, les línies elèctriques d'alta tensió, les plantes de plaques solars o d'aerogeneradors, són, entre d'altres, els canvis que afecten de manera dràstica en el paisatge i en els seus valors patrimonials, tant naturals com antròpics. Per tant es fa imprescindible buscar sempre la manera de conservar el màxim que sigui possible però permeten a la vegada la incorporació de les novetats que es requereixen per millorar la qualitat de vida. No és gens fàcil, però no ens podem permetre de renunciar als nostres elements identitaris, així com tampoc desatendre la necessitat d'implementar noves infraestructures, cal per tant cercar solucions d'equilibri, imaginatives, sensibles i pràctiques.

CENTRE D'ESTUDIS: GRUP DE RECERQUES DE LES TERRES DE PONENT

Experiència relacionada amb la temàtica de la trobada (monografia, article, exposició, ruta, jornada... Breu resum i una imatge

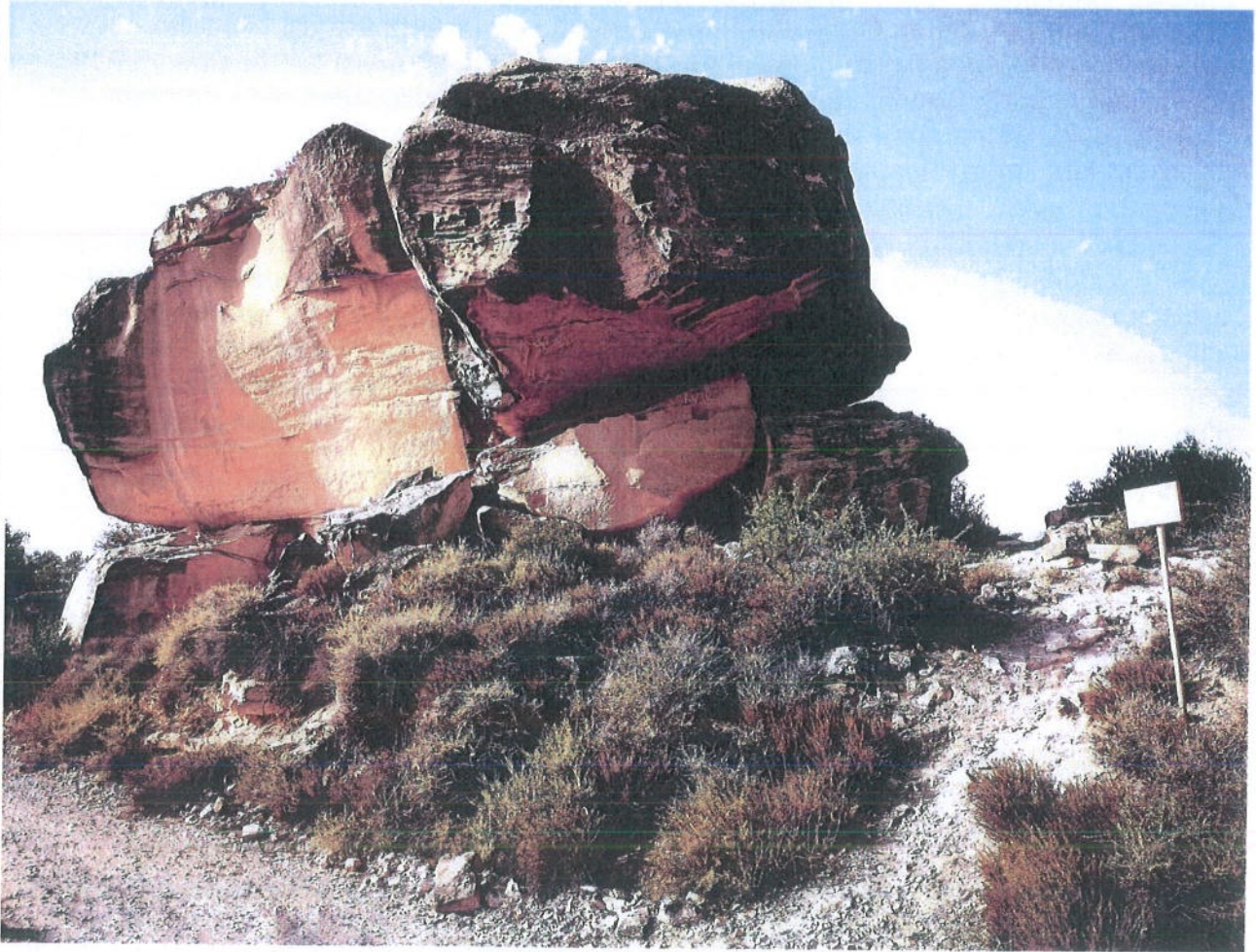
PROJECTE TAPHOS-m: desenvolupat entre 2011 i 2021, en el qual el GRTP té la co-direcció del projecte d'una necròpolis experimental, en un espai rural de la Vall del Corb, en el qual conviuen el paisatge i la informació tafonòmica i arqueològica de d'una experiència científica pionera a Catalunya, Espanya i Europa. El projecte acaba el 2021 amb una tesi doctoral de Aida Gutiérrez amb CUM LAUDE.

PROJECTE SALVEM L'ASSENTAMENT DE LA FOGONUSSA (Sant Martí de Maldà) iniciat l'any 2008, en el qual és denuncia el Canal Segarra-Garrigues per què afecta greument el jaciment iber-romà de la Fogonussa. Aconseguint fer canviar el curs del canal, fent una corba i salvem el jaciment. A conseqüència del canvi de traçat salvem el poblat i es topa amb una necròpolis tardo-romana, el qual provoca una excavació d'urgència i se'n treu una valuosa informació. El projecte acaba amb el lliurament del Premi Culturàlia 2018 que atorga el Centre de Cultura de la ciutat de Tàrraga.

PROJECTE COOPERACIÓ AMB L'AJUNTAMENT DE MALDÀ, amb la finalitat de conservar i recuperar l'espai alt-medieval de Sant Joan de Maldanell. El jaciment ha restat fins ara verge, a excepció d'unes petites excavacions de l'any 1982-1983, entre els amics de Maldà i el Servei d'Arqueologia de l'IEI. Amb el temps el jaciment ha sofert agressions d'escaladors que han obert vies en les grans roques del castell alt-medieval: així com la

col·locació d'algunes escultures del projecte "Maldant la pedra" a tocar del patrimoni arqueològic, el qual ha generat una discussió sobre oferta cultura vs patrimoni. En aquest projecte de preservació i dignificació del lloc de Sant Joan de Maldanell, el GRTP ha estat convidat a participar-hi.

Per la part del GRTP, hi col·laborem amb el Capvespre poètic a Sant Joan de Maldanell que dignifica l'espai entre la pedra i la paraula. D'altra part, ajudem a gestionar l'encaix mesurat i equilibrat de les noves escultures del projecte Maldant la pedra que actualment és celebra. I finalment, participarem en la revitalització cultural i arqueològica del poblat medieval amb xerrades i aproximacions didàctiques al llegat patrimonial, fins ara oblidat en el temps i sensiblement agredit en alguns casos, del complex de Maldanell: castell, església, poblat, necròpolis, ermita, escultures i megalitisme.

**“XVII TROBADA DE CENTRES D’ESTUDIS DE LLEIDA, LA FRANJA,
ALT PIRINEU, ARAN I ANDORRA”**

Dissabte, 14 de setembre de 2024

Les Borges Blanques

Patrimoni vr. infraestructures

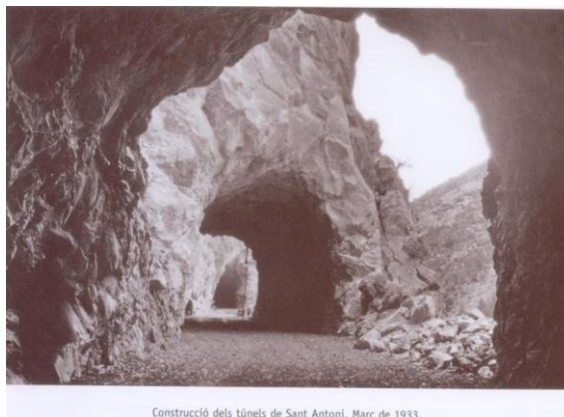
La millora de les condicions de vida d’una societat és un objectiu tan antic com la mateixa humanitat, però el progrés no ha d’estar renyit amb la conservació del patrimoni cultural i natural que li ha donat caràcter. Cal sempre buscar l’equilibri entre els beneficis que aporten les noves infraestructures i els canvis que originen amb el manteniment de les peculiaritats del seu entorn. La construcció de noves carreteres o de ferrocarrils, de canals i d’embassaments, la parcel·lació del camp i els conreus intensius, les línies elèctriques d’alta tensió, les plantes de plaques solars o d’aerogeneradors, són, entre d’altres, els canvis que afecten de manera dràstica en el paisatge i en els seus valors patrimonials, tant naturals com antròpics. Per tant es fa imprescindible buscar sempre la manera de conservar el màxim que sigui possible però permeten a la vegada la incorporació de les novetats que es requereixen per millorar la qualitat de vida. No és gens fàcil, però no ens podem permetre de renunciar als nostres elements identitaris, així com tampoc desatendre la necessitat d’implementar noves infraestructures, cal per tant cercar solucions d’equilibri, imaginatives, sensibles i pràctiques.

CENTRE D’ESTUDIS: SOCIETAT ANDORRANA DE CIÈNCIES

Experiència relacionada amb la temàtica de la trobada (monografia, article, exposició, ruta, jornada... Breu resum i una imatge

Diferents solucions per adaptar el patrimoni a les infraestructures necessàries a l’Andorra contemporània

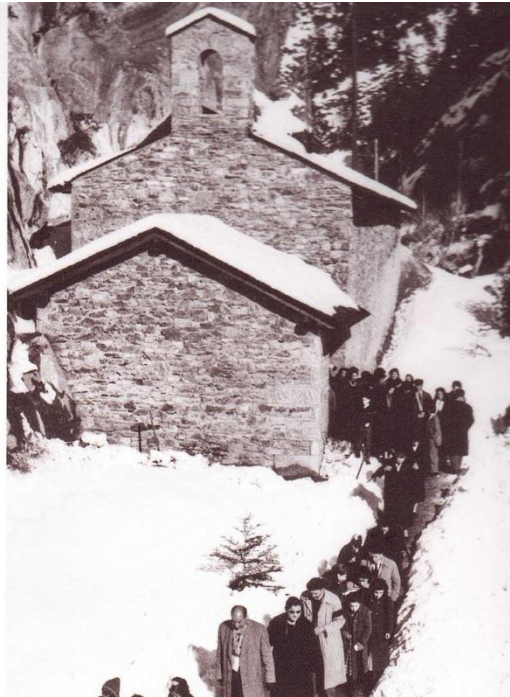
REPARACIÓ

Construcció dels túnels de Sant Antoni, Març de 1933.

Pont i capella de Sant Antoni de la Grella, a la Massana. Durant la construcció dels 3 túnels on havia de passar la carretera general 3, que havia d'enllaçar la capital amb les valls del nord, el 1933, es va

enderrocar accidentalment la capella. FHASA va reconstruir-la amb l'ajut del Comú de la Massana que va aportar la fusta i la llosa de la coberta i la reixa de la porta d'entrada. Es va inaugurar el 1957. Finalitzada l'obra, el pont va quedar molt malmès, i es va restaurar mantenint-lo al seu emplaçament.

SUBSTITUCIÓ

Església d'Escaldes al carrer Estret. Quan es va construir la carretera general 2, i atès el seu mal estat, es va optar per construir una nova església més gran en pedra de granit, que es va encarregar a l'arquitecte Josep Danés el 1952, al lloc més cèntric on hi havia l'antic cementiri que es va dessacralitzar, i se'n va construir un de nou a Engordany.

La nova església, que es va dedicar a sant Pere Màrtir, d'estil neoromànic en granit, Danés la va dirigir en un 80% del projecte fins el 1956. Es va finalitzar el 1978 sota la direcció de l'arquitecte Jordi Bonet, amb un nou tram a les naus, un atri amb arcades i una cripta, coincidint amb la constitució en Comú del Quart d'Escaldes.

DESPLAÇAMENT

Pont de l'Estarell, que estava situat al Lloser a la sortida d'Ordino es va traslladar passat Llorts per l'ampliació de la carretera general 3.

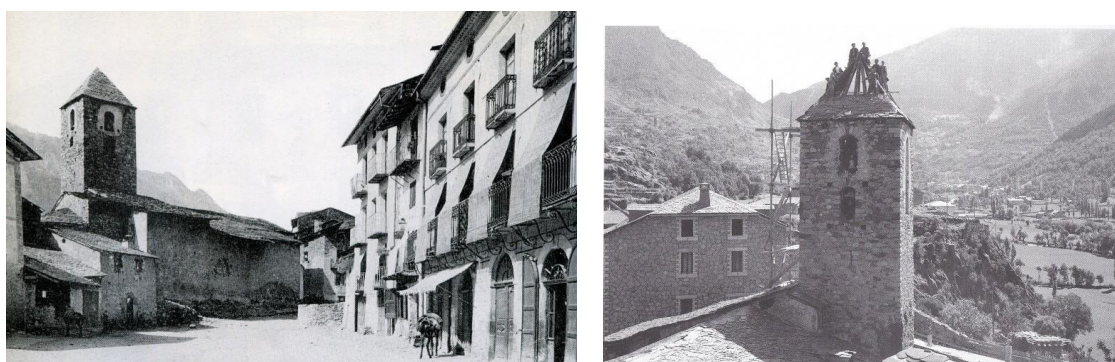

Església de Sant Jaume de Ransol, preromànica, en haver d'eixamplar la plaça del poble on estava situada, per fer-hi passar la carretera, va ser traslladada, pedra per pedra per l'operari del poble Miquel Naudi Vidal, uns 40 metres més avall, entre 1962 i 1963, sota la direcció de César Martinell.

REORIENTACIÓ I AMPLIACIÓ

L'església arxiprestal romànica de Sant Esteve d'Andorra la Vella (imatge 1906).

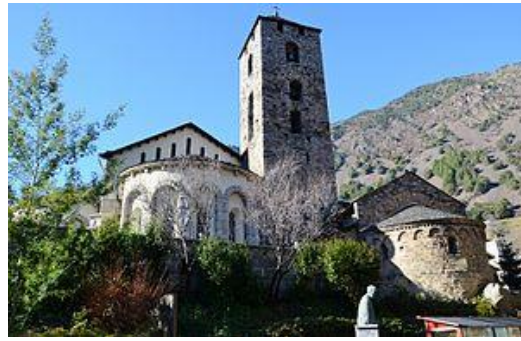

Josep Puig i Cadafalch va restaurar el campanar afectat per un llamp i el va elevar una 3a planta el 1940, i va construir una portada a ponent al carrer de la Vall.

Amb el boom comercial del país als anys 60, i el pas de la carretera, va quedar petita i es va optar per construir-ne una de nova en forma de creu, quedant l'antiga com a capella lateral i respectant també la portada del carrer de la Vall.

La nova església obra de l'arquitecte Josep Brugal es va inaugurar al desembre del 1962, i la portalada principal es va construir a la plaça Príncep Benlloch.

Les pintures murals probablement del segle XIII van acabar una part al MNAC i una altra part a mans privades, a les que el Govern d'Andorra acaba d'adquirir i són exposades al públic a l'Espai Columba.

Referències:

Arxiu Comunal d'Andorra la Vella

Joaquim M. Puigvert (2019) "L'arquitectura industrial i religiosa de Josep Danés a Andorra. Dos exemples d'arquitectura del granit". Recull de conferències 2017 Societat Andorrana de Ciències

La construcció de FHASA i la visió sociològica de l'enginyer Joan Vehils (2005). Col·legi Oficial d'Enginyers Superiors d'Andorra

Diari Bondia

Susanna Herrador (2004) Recull fotogràfic "Marina, correspondències 1946-1952". Recull de conferències 2003 Societat Andorrana de Ciències.